

ארגון החנוך הדתי במדינת ישראל

(הצעה ומצע לדיון)

השאלה הראשונה, העומדת עכשיו לפנינו, היא השאלה: האם צריך החנוך במדינת ישראל להיות מרוכז בידי המדינה - או יס למסור אותו לרשויות המקומיות ולחברות פרטיות, והממסלה צריכה רק להטאיר לעצמה: (1) את הזכות לבדוק, אם מוסדות החנוך ממלאים את הדרישות ביחס למינימום ההכרחי בתכנית, ביחס לבנינים ולתנאים הסניטריים (2) את החובה לתת תמיכה מתאימה למוסדות החנוך, הממלאים את כל דרישותיה.

אני נגס לדיון בטאלה זו אך ורק מנקודת ההסקפה של צרכי החנוך הדתי, מבלי להכנס לברור השאלה, אם מנקודות הסקפה אחרות מועיל או מזיק לעניני החנוך במדינה ארגון זה או אחר של החנוך, אף על פי שגם מנקודות הסקפה אחרות אפשר לבא לאותן המסקנות, טאליהן אני בא.

בסקירה הראשונה יכול להראות, כי מסירת החנוך לרשויות המקומיות ולחברות פרטיות היא "בריאה" יותר לחנוך הדתי מאשר רכוז כל עניני החנוך בידי הממסלה, מפני שזה נותן ערובה גדולה יותר לאי-התערבות המדינה בעניני החנוך הדתי שיתנהל לפי ראות עיניהם של האנשים המעונינים בו-חופש כזה נהוג גם בארצות האנגלו-סקסיות. אולם עיון מעמיק יותר בטאלה זו עלול להראות, לדעתי, את הנזק הרב, -אפשר אולי להגיד את ההרס-שזה יגרם לחנוך הדתי בארץ ישראל.

(1) אם הפקוח וההטגחה על בצוע תכנית המינימום במוסדות החנוך הדתיים ועל מלוי הדרישות הכלליות של החנוך יהיו מסורים לידי פקידי הממסלה, אשר רובם יהיו הפטיים ועוינים את החנוך הדתי, הרי קימת סכנה (אפשר אולי להגיד: ודאיות) של קפוח מוסדות החנוך הדתי על ידיהם. אין לנו לסכוח אף לרגע, כי אנו נמצאים במלחמה פנימית על עצוב דמותו של הדור הצעיר, ובמלחמה זו אין נויטרליים - יס רק אוהדים ועוינים, ואלה האחרונים יסתמסו בכל האמצעים כדי להלחם בחנוך הדתי!

(2) מסירת הפקוח וההטגחה, ולכן גם ההדרכה, לפקידי הממסלה "הנויטרליים" במקצועות תכנית המינימום - בידי החברות "הפרטיות" ישאר איפוא הפקוח על "היהדות" בלבד-הורסת את העקרון המקובל בבתי הספר של המזרחי, שכל הלמודים צריכים להיות תחת השפעתם של אנשים דתיים ולא רק כל המורים, אלא גם כל המדריכים והמפקחים צריכים להיות דתיים. העקרון הזה הוא הכרחי הן ביחס לתלמידים והן ביחס למורים.

(3) החנוך הדתי-ביחוד בבתי הספר - יכול להיות יעיל רק אם הוא מרוכז ומתנהל בכל הארץ לפי שטה מסוימת. עם מסירת החנוך הדתי לרשויות המקומיות ולחברות פרטיות הוא ימסר לידי "גבאים" מקומיים, וזה עלול לפוור את שלמותו של החנוך הדתי.

(4) לצערנו הרב, יוצרים עכשו הדתיים מיעוט-ומיעוט בלתי מאורגן - ברוב המקומות בארץ. במדינה כולה יוצרת היהדות הדתית כח מאורגן וחשוב, והמדינה מכרחה להתחשב בדרישותיו, ולכן אפשר להגן על החנוך הדתי דוקא בקנה מדה מדינתי, ולא בקנה מדה מקומי. בכל מקום ומקום (מלבד המקומות של ההתייטבות

הדתית) תהיה ידה של היהדות הדתית על התחבונה!

(5) אי אפשר למנוע מהמדינה ליסד בתי ספר ממסלתיים-והם יהיו חפטיים! מה יהא אז מעמדם של מוסדות חנוך דתיים? והאם החנוך הדתי בארצות האנגלו-סכסיות יכול לסמט לנו לדוגמא?

(6) מה יהא מעמדם של המורים במוסדות חנוך דתיים, שיהיו בבעלות של חברות פרטיות, לעומת מעמדם של המורים בבתי הספר של המזרחי, שהם טוי זכויות לכל המורים של הועד הלאומי? היעלה על הדעת, שהמורים יסכימו לסנוי כזה במעמדם?

דומני, שהנמוקים האלה מצדיקים ב 100% את המלה החריפה "הרס", שהטמטתי בה, כדי לציין את הסכנה הצפויה לחנוך הדתי במדינת ישראל ע"י הוצאת החנוך מידי הממשלה ומסירתו לרשויות המקומיות או לחברות פרטיות. החנוך הדתי במדינת ישראל צריך להיות מרוכז ולהוות חלק-וחלק אוטונומי-מהחנוך הממסלתי במדינה. וכאן נגש אני לברור היסודות של הרכוז ושל האוטונומיא הדרוטים לחנוך הדתי.

1. החנוך הדתי איננו תוספת "דת" למטהו כללי וחלוני. הלמודים הכלליים יכולים להיות חלק מהחנוך הדתי, אבל גם החלק הזה, כמו למודי הקדט, צריך להיות נלמד ברוח דתית. מכאן נובעת הדרישה, שכל המורים במוסדות החנוך הדתיים צריכים להיות דתיים, ועל דתיותם צריכה להחליט הנהלת המוסדות האלה.

2. מנוי המורים ופטוריהם, הטגחה על עבודתם והזרכה בעבודתם צריכים להיות מסורים לידי מפקחים דתיים, שגם עליהם מחליטה הנהלת מוסדות החנוך הדתי.

3. בידי המפקחים האלה צריכה להיות מרוכזת גם כל האדמיניסטרציא של מוסדות החנוך הדתיים, וגם הספול בבנינים, בציוד ובמטק בטבילם.

4. הדפרטמנט לעניני החנוך הדתי צריך להיות חלק אינטגרלי של המיניסטריון - לחנוך או לדת - (לברור הסאלה הזאת אקדיט סעיף מיוחד). ופקידי הדפרטמנט הזה הם פקידי הממשלה, הפועלים בתוקף הסמכות שנמסרה להם ע"י הממשלה, כשט שגם כל המורים הם פקידי המיניסטריון לחנוך, וכשט שגם כל מוסדות החנוך הדתי הם מוסדות ממסלתיים.

5. אם הדפרטמנט לעניני החנוך הדתי יהוה חלק מהמיניסטריון לחנוך, יהיה ראט הדפרטמנט אחראי כלפי טר החנוך על מלוי כל ההוראות והתקנות של המיניסטריון לחנוך - במדה שהן אינן עומדות בנגוד לחנוך הדתי. על אי התאמת תקנה מסוימת לחנוך הדתי צריך ראט הדפרטמנט להודיע למפרע לטר החנוך.

6. הדפרטמנט לעניני החנוך הדתי מעבד הצעת תקציב למוסדות החנוך הדתיים, מציע אותה לאטור המיניסטריון - לחנוך או לדת - ומוציא לפועל את התקציב בגבולות טאוטרו ע"י המיניסטריון. על פי הצעתו ממנה המיניסטריון מורים ומנהלים למוסדות החנוך הדתיים.

7. מוסדות החנוך הדתי נחלקים לסני טוגים: (1) בתי ספר עממיים (או יסודיים), הנותנים השכלה יסודית עברית וכללית לתלמידים ומכינים אותם בעיקר לבתי ספר תיכוניים דתיים, לבתי ספר מקצועיים דתיים ולחיי עבודה

במסגרת דתית. 2) ותלמודי תורה, הנותנים גם הם לתלמידים השכלה יסודית עברית וכללית אלא שהם מכינים את התלמידים בעיקר לישיבות. אין קיר אטום בין שני הסוגים של מוסדות החנוך הדתיים האלה, אפסרי הוא בסביל התלמידים המעבר מסוג אחד לשני - וגם מבתי הספר העממיים לישיבות ומתלמודי תורה לבתי ספר תיכוניים ומקצועיים דתיים, וכמובן, גם להיי עבודה במסגרת דתית.

8. את ראש הדפרטמנט לחנוך הדתי (היינו, את המפקח הראשי) ואת המפקחים ממנה המיניסטריון - לחנוך או לדת - על פי הצעת ועד החנוך של המפלגה הדתית (או של המפלגות הדתיות) המסתתפות בממשלה. ועד החנוך הזה מהוה את הועד המפקח על החנוך הדתי במדינה, והוא קובע את הקוים הראשיים שעל פיהם צריך להתנהל החנוך הדתי. המפקח הראשי על החנוך הדתי וטאר המפקחים אחראיים כלפי הועד המפקח הזה בכל פעולותיהם בסטח החנוך הדתי, ומוסרים לו מזמן לזמן דו"ח על פעולותיהם.

בועד המפקח הזה מסתתפים גם הרבנים הראשיים כנשיאי כבוד.

9. אני פונה עכטו לברור הטאלה, אם הנהלת עניני החנוך הדתי צריכה להיות מרוכזת בדפרטמנט מיוחד במיניסטריון לדת או לחנוך. יש פנים לכאן ולכאן. העצמאיות הפנימית של החנוך הדתי תהא גדולה יותר, אם הוא ימצא בידי המיניסטריון לדת. אולם מצד אחד לא יתכן, שלמיניסטריון לחנוך לא תהא כל קונטרולה על החנוך הדתי, ואם הוא יבצע את הקונטרולה הזאת ע"י פקידים לא דתיים (היינו, העוינים את החנוך הדתי), צפויה סכנה גדולה של קפוח מוסדות החנוך הדתי. ומצד שני, עלול צבור ההורים להביס על החנוך הדתי, הנמצא לא בידי המיניסטריון לחנוך, אלא בידי המיניסטריון לדת, כעל חנוך מיוחד, שאיננו טוה ערך לחנוך הכללי. בגלל שתי הסבות האלו נוטה אני לדעה שיש להטאיר את הדפרטמנט של החנוך הדתי כחלק אינטרגלי של המיניסטריון לחנוך. במקרה זה צריך המיניסטריון לדת להיות מיוצג בועד המפקח על מוסדות החנוך הדתיים.

10. ארגון החנוך הדתי בירוסלים צריך להיות מבוסט על אותם היסודות, שעליהם מבוסט ארגון החנוך הדתי במדינת ישראל.

11. הישיבות צריכות להמצא בפקוח המיניסטריון לעניני דת.